

Till:

Klimat- och miljöminister Annika Strandhäll

Energi- och digitaliseringsminister Khashayar Farmanbar

Elva brådskande förslag om vindkraft

Den svenska klimatomställningen går nu mycket snabbt och elanvändningen förväntas öka både snabbare och mer än vad som förväntades för bara ett halvår sedan. Denna nödvändiga omställning förutsätter en kraftigt ökad elproduktion. Samtidigt vill EU-kommissionen i sin REPower EU-plan snabbt minska energiimporten från Ryssland. Kommissionen vill ha en ”massiv” ökning av förnybar elproduktion, förnybarhetsmålet ska höjas och tillståndprocesser påskyndas ”drastiskt”.

Mot denna bakgrund är det bekymmersamt att allt fler vindkraftsprojekt stoppas av det kommunala vetot, i kombination med en mer restriktiv tillståndsgivning. Det hotar elektrifieringen och klimatomställningen.

Vi har i denna inlaga elva brådskande förslag.

Fem av förslagen syftar till att underlätta för Sveriges kommuner att ta ett stort ansvar för den fortsatta vindkraftsutbyggnaden, ett förslag handlar om Försvarsmakten, ett om rennäring, två om tillståndprocesser och handläggningstider, medan två förslag syftar till att vindkraftens klimatnytta ska viktas tyngre i tillståndprocesser och i samhällsplanering.

Den 4 juli 2022

Daniel Badman, vd Svensk Vindenergi,

Anders Wijkman, ordförande nätverket Vindkraftens klimatnytta

Johanna Bohn, vd wpd

Maria Röske, vd, BayWa r.e

Peter Zachrisson, vd, SR Energy

Sammanfattning

1. Planeringsstöd till länsstyrelserna

Vi föreslår att länsstyrelserna i budgetpropositionen för 2023 får resurser och i uppdrag att genomföra ett planeringsarbete för att finna lämpliga områden för vindkraft.

2. Planeringsstöd till kommunerna

Vi föreslår att stödet till kommunernas vindkraftsplanering inte inväntar incitamentutredningen utan inkluderas i budgetpropositionen direkt efter riksdagsvalet och införs i januari 2023.

3. Långsiktiga, kraftiga och teknikneutrala ekonomiska incitament för kommunerna

Vi föreslår att regeringen, parallellt med incitamentutredningen, förbereder för omfattande, långsiktiga och teknikneutrala incitament till kommuner som tillstyrker ny elproduktion, samt inför en övergångslösning som innebär att kommunerna inte skjuter upp sina beslut om tillstyrkan.

4. Tidigarelagd beslut som inte kan återkallas

Vi föreslår att regeringen, så snart det blir läge för det, på nytt aktualiserar förslaget om tidigarelagt kommunalt beslut om tillstyrkan, ett beslut som ska vara bindande.

5. Släckt hinderbelysning när inget flyg är i närheten

Vi föreslår att regeringen agerar skyndsamt för att lösa problemet med hinderbelysning.

6. Ändring av Försvaretsinstruktion

Vi föreslår att regeringen snarast ändrar Försvaretsinstruktion så att FM får i uppdrag att underlätta utbyggnad av en decentraliserad och säker elproduktion som bidrar till klimatmålen.

7. Samexistens vindkraft och rennäring

Vi föreslår att regeringen kartlägger och finner olika möjligheter att uppnå en ökad samexistens mellan vindkraft och rennäring. Vindkraftsbranschen deltar gärna i arbetet.

8. Kortare handläggningstider för landbaserad vindkraft (och annan elproduktion)

Vi föreslår att regeringen snarast ändrar i förordningen (2021:757), inför tidsfristen högst två år och låter tidsfristen omfatta all elproduktion och alla elnät.

9. Samlat grepp tillståndsprocesser vindkraft till havs

Vi föreslår att regeringen tar ett samlat grepp för att korta och koordinera tillståndsprocesser för havsbaserad vindkraft, både i ekonomisk zon och i territorialvattnet, i syfte att uppnå regeringens nya mål om halvering av tiden för tillståndsprocesser.

10. Klimatråtsutredningens förslag genomförs snarast möjligt

Vi föreslår att regeringen lägger fram en proposition om ändringar i miljöbalken så snabbt som möjligt, i syfte att befintliga och kommande vindkraftsansökningarna ska avgöras utifrån principen om att "miljöbalken ska tillämpas så att klimatförändringar minimeras".

11. Klimatnyttan beräknas korrekt

Vi föreslår att Miljödepartementet konkretiserar ett uppdrag till Naturvårdsverket med inriktningen att myndigheten i sin kommande redovisning av klimateffekter bör beräkna den faktiska klimatnyttan med ökad elproduktion (och minskade elanvändning).

Innehåll

Bakgrund	4
Utvecklingen i diagram	6
1. Planeringsstöd till länsstyrelserna	8
2. Planeringsstöd till kommunerna	8
3. Ekonomiska incitament till kommunerna, bra för staten.....	8
4. Tidigarelagt och kommunalt veto som ligger fast.....	10
5. Släckt hinderbelysning när inget flyg är i närheten	10
6. Ändring av Försvarsmaktens instruktion	11
7. Samexistens mellan vindkraft och rennäring	12
8. Handläggningstider landbaserad vindkraft (och annan elproduktion)	12
9. Samlat grepp tillståndsprocesser vindkraft till havs	12
10. Klimatråtsutredningens förslag	13
11. Klimatnyttan bör beräknas korrekt	14

Bakgrund

Den svenska elanvändningen kommer att öka snabbare och ännu mer än vad som tidigare förväntats. Elproduktionen måste i runda tal fördubblas för att elektrifiera industrin och transporterna.

I en [ny enkätstudie](#) med 21 industribolag med ett stort elbehov instämmer 13 helt i att snabba investeringar i vindkraft kan skapa förutsättningar för industriell konkurrenskraft, fler arbetstillfällen och regional utveckling. Fem bolag instämmer delvis i detta påstående och de återstående förhåller sig neutrala. Svenskt Näringslivs vd Jan-Olof Jacke [säger att](#): ”De hinder som finns för att vindkraften ska växa fortare ska också undanröjas. Vi är HELT beroende av massvis av mer av vindkraft.”

Samtidigt som vindkraften möjliggör elektrifieringen kan den, via elelexport, stänga ned fossilkraft på kontinenten och därmed bidra till att EU snarast möjligt kan avbryta importen av rysk olja och gas.

Enligt en ny [Eurobarometer](#) instämmer 89 procent av svenskarna i att ”EU ska minska sitt beroende av rysk gas och olja så snabbt som möjligt” och 79 procent instämmer i att ”kriget i Ukraina gör det mer brådskande för EU:s medlemsstater att investera i förnybar energi”.

Nu har EU-kommissionen presenterat sin [REPowerEU-plan](#) för att snabbt minska EU-staternas beroende av rysk energi: En massiv satsning på att påskynda och öka förnybar elproduktion, höjt förnybarhetsmål från föreslagna 40 till 45 procent år 2030, en princip om förnybar energi som ”overriding public interest”, introduktion av ”go-to”-områden och drastiskt kortare tillståndprocesser. Det är angeläget att Sverige levererar på EU-kommissionens ambitioner.

På kort sikt [fortsätter den](#) snabba utbyggnaden av landbaserad vindkraft i Sverige. Den förväntas öka med cirka 7 TWh om året och producera 50,6 TWh år 2024. Därefter avstannar den snabba utbyggnaden, om det inte snabbt beviljas fler tillstånd. Detta är allvarligt eftersom det krävs cirka 10 TWh ny elproduktion varje år om vi ska klara en dubblering av produktionen till 2040.

Det finns ett starkt stöd bland allmänheten för att bygga ut vindkraften. En ny [Sifo-undersökning](#) visar att det är dubbelt så många (58 procent) som anser att den egna kommunen ”bör bidra till den fortsatta vindkraftsutbyggnaden i Sverige”, än som inte anser detta (28,5 procent). Undersökningen omfattar 3 250 svarande personer och är beställd av nätverket Vindkraftens klimatnytta.

Det finns också ett [starkt stöd bland kommunpolitikerna](#), där 49 procent av ledamöterna i fullmäktige är positiva till ny landbaserad vindkraft inom sin egen kommun, medan bara 29 procent är negativa.

Samtidigt visar [en ny studie](#) att kommunerna i allt högre grad använder sitt veto och stoppar nya vindkraftsparker. Av 42 aktuella vindkraftsprojekt på land drabbades 32 av det kommunala vetot under 2021. 78 procent av de aktuella verken stoppades. Det är en mycket kraftig ökning jämfört med föregående år, 2020, då cirka 38 procent av verken stoppades av kommunerna.

En annan [ny rapport](#) från Svensk Vindenergi visar att det blivit väsentligt svårare att få slutligt tillstånd för ett vindkraftsprojekt, även i de fall kommunen har tillstyrkt. Den negativa trenden inleddes år 2020, då 39 procent av de ansökta vindkraftverken på land fick slutligt tillstånd, och den fortsatte år 2021, då bara 22 procent av verken fick tillstånd. Det kan jämföras med perioden 2014 till 2019 då 48 procent av verken beviljades tillstånd.

För att behålla vindkraftens nuvarande utbyggnadstakt (7 TWh/år), och möta det ökade elbehovet, måste det installeras cirka 280 nya vindkraftverk om året, men under 2021 var det bara 130 verk som

beviljades slutligt tillstånd (medan 454 inte fick tillstånd). De flesta verken stoppades på grund av det kommunala vetot (170 verk), rennäring (139 verk) samt arter och naturvård (67 verk). Det bör dessutom noteras att Svenska kraftnät planerar att senarelägga anslutningen av 57 av de nyligen beviljade verken från 2026 till 2029. Detta trots att vindkraftparken, Hällberget, ligger i närheten av både Hybrit och H2 Green Steel, med ett stort behov av tillkommande elproduktion.

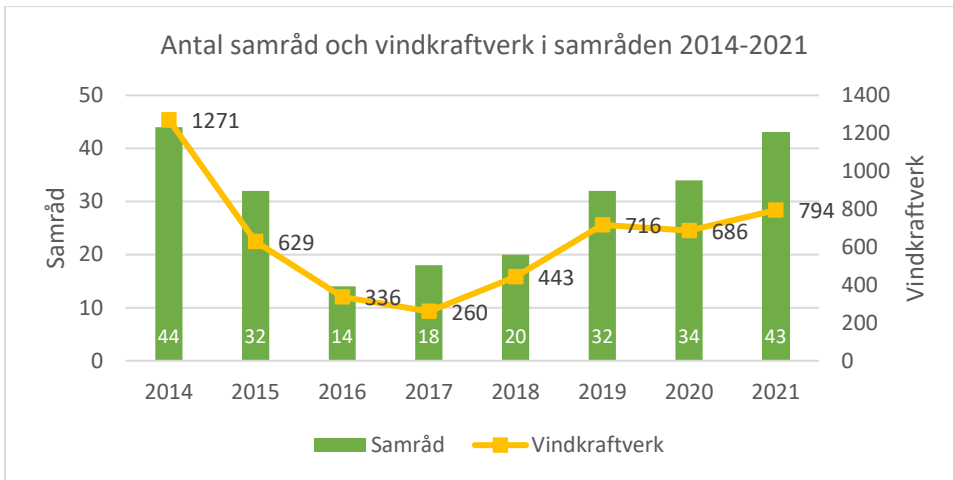
För att klara den snabba och omfattande elektrifieringen måste vi bygga ut vindkraften både där det går snabbt (på land och nära kustlinjen i Sveriges sjöterritorium) och längre ute till havs. Budskap om att bara bygga vindkraft "som inte syns och hörs" riskerar att leda till fler kommunala veton som både senarelägger och reducerar utbyggnaden.

- Det har aldrig förr varit lika brådskande och angeläget att bygga ut elproduktionen, både med tanke på klimatkrisen, finansieringen av Rysslands krig genom energiimport, höga elpriser och behovet av billig el för att klara Sveriges konkurrenskraft.
- Det har aldrig förr funnits ett så stort intresse från näringslivet att investera i vindkraftsutbyggnaden, och den sker helt utan subventioner.
- Det har aldrig förr varit lika svårt att få tillstånd och tillståndsprocesserna är mycket långa.

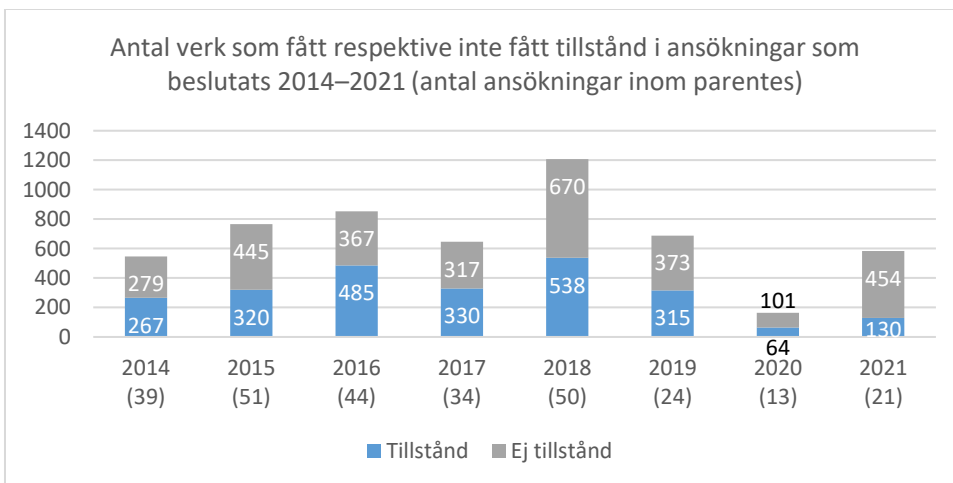
Vi har elva förslag för att vända de negativa trenderna.

Utvecklingen i diagram

Stort intresse från företagen:

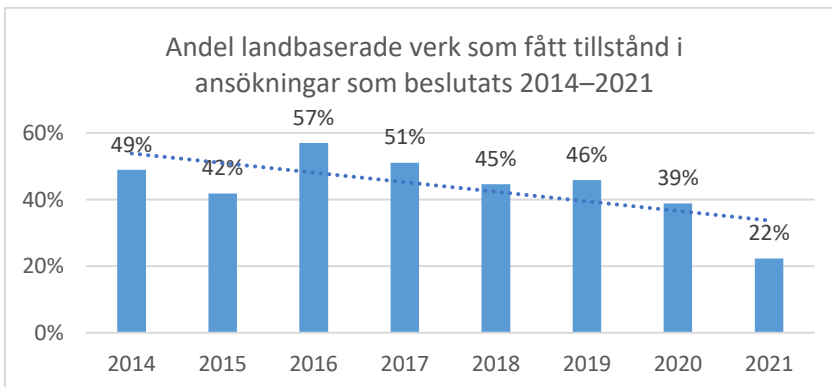

Få nya tillstånd:

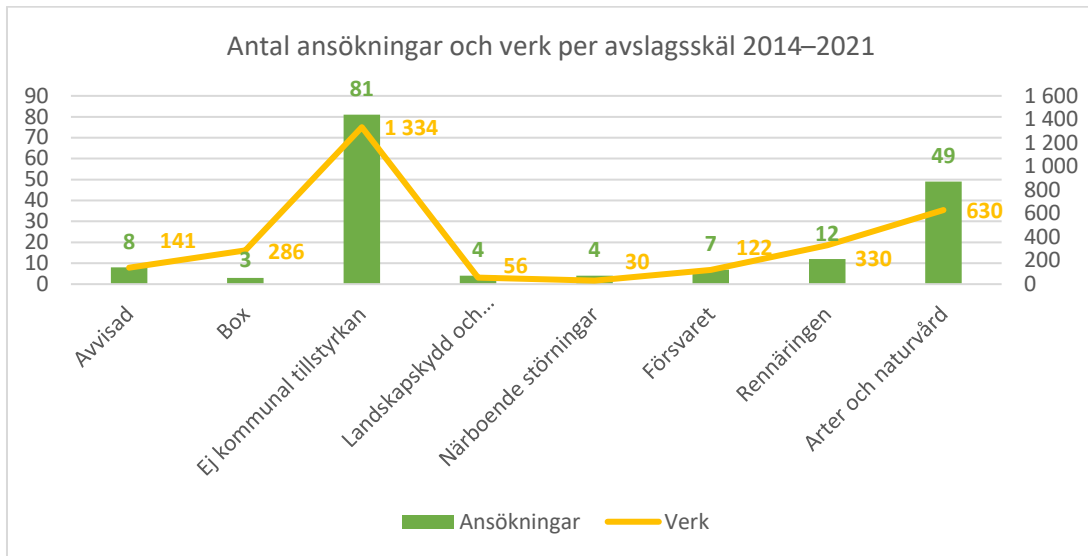

(Notera att det totala antalet slutligt avgjorda verk under 2014 och 2015 är väsentligt högre än i figuren. Här inkluderas endast de ansökningar som avgjordes i första instans efter 1/1 2014.)

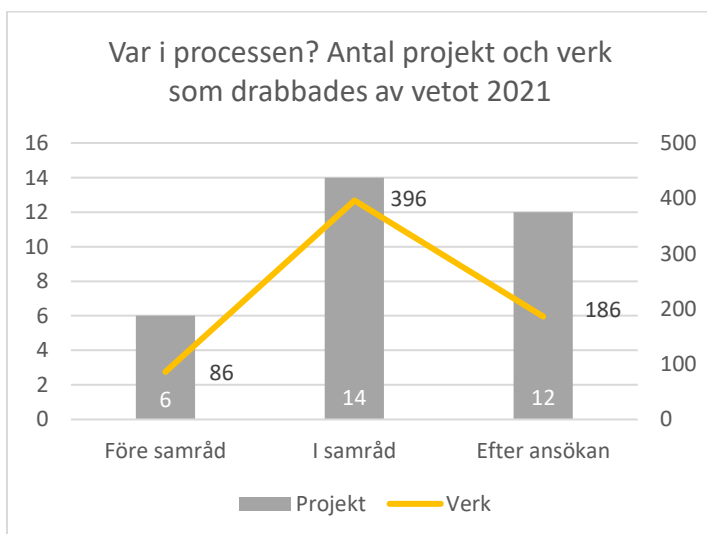
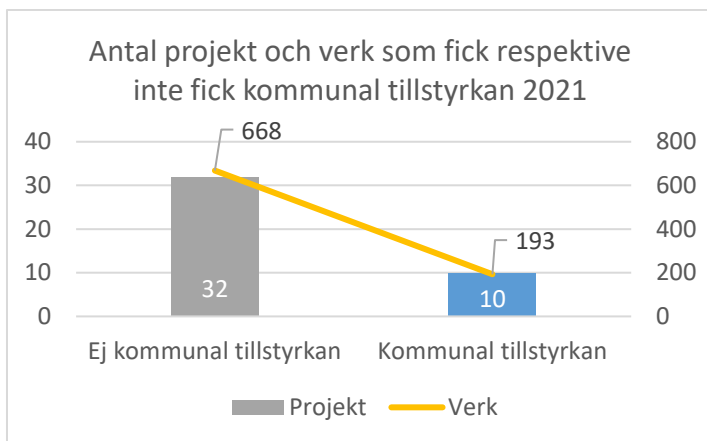
Minskad andel verk som fått tillstånd:

Avslagsanledningar landbaserad vindkraft:

Kommunala vetot landbaserad vindkraft 2021, [78 procent av vindkraftverken stoppades](#):

1. Planeringsstöd till länsstyrelserna

Naturvårdsverket och Energimyndigheten har [arbetat fram](#) en nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad på land, där de brutit ned det samlade utbyggnadsbehovet per län.

Myndigheterna vill att länsstyrelserna, i samarbete med kommunerna, ska identifiera lämpliga områden för vindkraft för att kunna uppnå länets utbyggnadsbehov.

Vi föreslår att länsstyrelserna i budgetpropositionen för 2023 får resurser och i uppdrag att genomföra ett planeringsarbete med att finna lämpliga områden för vindkraft.

2. Planeringsstöd till kommunerna

[Den statliga utredningen](#) "En rättssäker vindkraftsprövning" föreslog att "ett planeringsstöd bör införas snarast för kommunernas planering av vindkraft". Svensk Vindenergi och nätverket Vindkraftens klimatnytta [föreslog i en inlaga](#) i juli 2021 att regeringen i budgetpropositionen för 2022 skulle införa ett sådant planeringsstöd. Men regeringen lade inte fram ett sådant förslag. I stället har regeringen nu inkluderat frågan i [direktiven](#) till incitamentutredningen. Det är mycket olyckligt eftersom det skjuter upp planeringsstödet ytterligare ett år, eftersom utredningen inte ska presentera sitt betänkande förrän i mars 2023.

I ovan nämnda inlaga granskades 195 vindbruksplaner och 17 avgjorda ansökningar som helt eller delvis stoppats av det kommunala vetot, *trots* att området var utpekad som lämpligt i vindbruksplan eller översiktsplan. Den tydliga slutsatsen – som kommunpolitiker känner igen – var att planernas styrande effekt för kommunernas beslut är väsentligt lägre när planen är äldre än när den är ny.

Det är därför mycket viktigt att regeringen snarast inför ett nytt planeringsstöd till kommunernas vindkraftsplanering, liknande det som alliansregeringen införde och som totalt 212 kommuner (och 13 länsstyrelser) tog del av. Ett nytt planeringsstöd, i kombination med kraftigt ökade ekonomiska incitament, skulle leda till ett omfattande engagemang kring var vindkraft bör byggas – och inte byggas – runt om i hela Sverige. Lokala konflikter kan i flera fall undvikas. Det blir mer förutsägbart var man får bygga och projektörerna kan fokusera sina resurser på områden där kommunerna välkomnar vindkraft.

Förslaget har ett brett stöd eftersom alla utom ett parti i Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) [anser att](#) ett "ekonomiskt stöd för kommunernas planering av vindkraft i översiktsplanen bör införas". Detta kan "vara avgörande för att ge även kommuner med begränsade resurser möjlighet att prioritera att ta fram uppdaterade underlag gällande vindkraft".

Vi föreslår att stödet till kommunernas vindkraftsplanering inte inväntar incitamentutredningen utan inkluderas i budgetpropositionen direkt efter riksdagsvalet och införs i januari 2023.

3. Ekonomiska incitament till kommunerna, bra för staten

[I februari 2022](#) skrev åtta inlandskommuner i Västerbotten till regeringen: "Det nya gröna järnet och stålet kräver vindkraft. Gröna batterifabriker kräver vindkraft. Nyindustrialisering och omställningen av transportsektorn kräver ny grön elkraft... mer vindkraft innebär att våra kommuner blir intressanta etableringsorter för elintensiva industrier. Och när miljardinvesteringarna sker ger det massiva kringeffekter på lokal och regional nivå."

Men trots alla fördelar såg inte kommunerna någon väg framåt, så länge berörda bygder och befolkningar inte stimuleras för att acceptera och välkomna fortsatt vindkraftutbyggnad.

Det är därför positivt att regeringen nu [tillsatt en utredning](#) om hur kommunernas incitament för utbyggnad av ny vindkraft kan stärkas.

Många vindkraftsbolag har ökat nivån på bygdemedel, som syftar till att närsamhällena ska få ta del av det värde som vindkraften genererar. Det är bra, men kommer inte att räcka. Vi önskar att utredningen också föreslår att det införs **kraftiga, långsiktiga och teknikneutrala** ekonomiska incitament för kommunerna.

Det skulle ligga väl i linje med [ett yttrande](#) från samtliga partier utom SD i Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), som instämde i denna skrivning: *"En ekonomisk ersättning till den kommun och/eller bygd som påverkas av en storskalig vindkraftutbyggnad kan vara viktig för etableringens lokala förankring. Det är angeläget med ett tydligt och förutsägbart regelverk för sådan ekonomisk ersättning. Det skulle öka förutsägbarheten både för kommun, berört samhälle och projektör."*

Vi föreslår att regeringen, parallellt med utredningens arbete, överväger två olika saker där det finns skäl att anta att utredningen inte kommer att lämna tillräckligt långtgående föreslag:

Nivån på incitamentet. Vi har föreslagit att det *åtminstone* överförs en summa motsvarande fastighetskatten från vindkraftverken från staten till kommunerna. För en TWh ny vindkraft (cirka 40 landbaserade vindkraftverk) skulle kommunen i så fall få nio miljoner kronor om året under de sju första åren och totalt 137 miljoner under 30 år. Men risken är stor att ett sådant incitament är långt ifrån tillräckligt.

I utredningsdirektiven anges: *"Energimyndigheten och Naturvårdsverket har i strategin för hållbar vindkraftsutbyggnad satt ett utbyggnadsbehov fram till år 2040 på 80 TWh för vindkraft på land. Myndigheterna har i strategin brutit ner det nationella målet till utbyggnadsbehov per län. Detta skulle kunna utgöra en grund för ett system med incitament för kommunerna."*

För att komma upp i nämnda 80 TWh krävs det ytterligare 30 TWh landbaserad vindkraft, utöver prognosens cirka 50 TWh år 2024. Det är, där utöver, också möjligt att relativt snabbt bygga ut den havsbaserade vindkraften med cirka 30 TWh i Sveriges sjöterritorium. Det innebär sammantaget uppemot 60 TWh vindkraft där det krävs kommunal tillstyrkan.

Om staten *exemplvis* skulle överföra 50 miljoner kronor om året till kommunerna för varje TWh ny elproduktion så skulle det motsvara 3,0 miljarder om året (i 30 år) för att bygga ut ytterligare 60 TWh vindkraft. Det vore ett mycket kraftfullt incitament för kommunerna. Det vore också möjligt att låta hela summan betalas ut vid ett enda tillfälle, det första året vindkraftsparken producerar el. En nivå på 50 miljoner kronor om året skulle då innebära att en kommun får 1,5 miljarder kronor per TWh. Denna lösning har dessutom fördelen att inte fördyra elproduktion, vilket är angeläget inte minst för elkonsumenterna.

Den ökade elproduktionen skulle pressa elpriset med ett långt större belopp än statens kostnad, kraftigt öka statens skatteintäkter och minska utsläppen av växthusgaser med cirka 36 miljoner ton om året. Det vore en drygt 10 gånger så kostnadseffektiv klimatåtgärd som statens vällovliga och långsiktiga satsning på att fånga upp och lagra koldioxid (cirka en miljard kronor för en miljon ton koldioxid).

Långsiktighet och teknikneutralitet. All ny elproduktion som bidrar till klimatmålen är angelägen. Vi förordar därför en långsiktig och teknikneutral ansats med en bred politisk förankring. Det bör slutas en blocköverskridande överenskommelse om ett teknikneutralt incitament till kommunerna, antingen generellt för all ny elproduktion eller för sådan elproduktion där det krävs en kommunal tillstyrkan enligt miljöbalken (vindkraft och kärnkraft).

Vi föreslår att regeringen förbereder för omfattande, långsiktiga och teknikneutrala incitament till kommuner som tillstyrker ny elproduktion, samt inför en övergångslösning som innebär att kommunerna inte skjuter upp sina beslut att tillstyrka.

4. Tidigarelagt och kommunalt veto som ligger fast

I dagsläget har vi ett rättsosäkert system där kommunerna mitt under tillståndsprocessen kan dra tillbaka ett tidigare godkännande. Beslutet behöver inte motiveras och kan inte överklagas. Regeringen har tidigare [föreslagit](#) att kommunernas beslut om vindkraft ska tidigareläggas och att tillstyrkanden ska vara bindande. Alla partier utom SD har i SKR [ställt sig bakom](#) förslagen.

Vi föreslår att regeringen, så snart det blir läge för det, på nytt aktualiserar förslaget om tidigarelagt kommunalt beslut om tillstyrkan, ett beslut som ska vara bindande.

5. Släckt hinderbelysning när inget flyg är i närheten

Våra nationella regler anger att vindkraftverk över 150 meters höjd ska utrustas med ett högintensivt vitt ljus för att vara synligt för flyget. Ljuset befaras bli störande för kringboende. Det används som argument av oroade medborgare och är ett viktigt skäl till att kommuner använder vetot.

Det betyder att [vindkraftsutbyggnaden försvåras](#) av reglerna för vindkraftverkens hinderbelysning. Här har regeringen en chans att börja förverkliga elektrifieringsstrategin och tillåta teknik som används i andra länder – så att hinderbelysningen kan hindra flygolyckor utan att hindra klimatomställningen.

Oron för störning måste respekteras, och det finns två enkla lösningar som regeringen kan genomföra snabbt:

- Ge Transportstyrelsen i uppdrag att harmonisera kraven på hinderbelysning för vindkraft med internationella riktlinjer. Enligt ICAO, den internationella civila luftfartsorganisationen, räcker det med medelintensivt rött ljus för byggnader upp till 315 meters total höjd.
- Ge Transportstyrelsen i uppdrag att utarbeta grundläggande bestämmelser för behovsstyrd hinderbelysning i svenska vindkraftverk, en teknik som redan används i exempelvis Tyskland och Finland och som innebär att hinderbelysningen kan vara släckt när inget flygplan är i närheten.

Transportstyrelsen omarbetade i fjol sina bestämmelser utan någon positiv effekt.

Vi föreslår att regeringen agerar skyndsamt för att lösa problemet med hinderbelysning.

6. Ändring av Försvarsmaktens instruktion

Vindkraftsutbyggnaden är bra för säkerhetspolitiken, eftersom den både bidrar till en decentraliserad elförsörjning och underlättar för Europa att bli oberoende av rysk fossilgas.

Statistiken visar att Försvarsmakten under senare år stoppat mycket få vindkraftverk efter att det lämnats in ansökningar. Däremot stoppar ofta Försvarsmakten projekten i ett tidigare skede.

Westander Klimat och Energi har åt Svensk Vindenergi granskat totalt 369 av Försvarsmaktens yttranden över landbaserade vindkraftsprojekt sedan 2017. Det framgår att Försvarsmakten har blivit mer negativ i sina yttranden på senare tid:

- Under perioden 2017–2018 var Försvarsmakten negativ i 9 procent av yttrandena
- Under perioden 2019–2020 var Försvarsmakten negativ i 30 procent av yttrandena
- Under perioden 2021–feb 2022 var Försvarsmakten negativ i 36 procent av yttrandena

I en [separat sammanställning](#) har Westander Klimat och Energi, också åt Svensk Vindenergi, granskat Försvarsmaktens yttrande över 34 havsbaserade vindkraftsprojekt. Försvarsmakten har tillstyrkt sju, delvis tillstyrkt sex och avstyrkt 21 projekt (62 procent):

- När det gäller 9 projekt i Bottniska viken har 2 fått tillstyrkan, 5 delvis tillstyrkan och 2 avstyrkan.
- När det gäller 19 projekt i Östersjön har 2 fått tillstyrkan medan 17 fått avstyrkan.
- När det gäller 6 projekt i Västerhavet har 3 fått tillstyrkan, 1 delvis tillstyrkan och 2 avstyrkan.

Om man i stället utgår från antalet vindkraftverk beräknar Westander att Försvarsmakten av totalt 3 515 vindkraft har avstyrkt 3 128 verk (89 procent) och tillstyrkt 387 verk (11 procent).

Vi ser det som mycket positivt att Försvarsmakten är en av de myndigheter som [nu ska möjliggöra](#) ytterligare 90 TWh havsbaserad vindkraft, utöver de 30 TWh som ryms i de nuvarande havsplanerna, samt att Försvarsmakten också fått i [uppdrag](#) att ”utveckla förmågan till tidig dialog och samverkan med relevanta myndigheter och organisationer i planerings- och prövningsprocesser för förnybar energiproduktion”.

FOI har i april 2022 presenterat en ny [rapport](#) med 33 förslag som kan öka möjligheten till samexistens mellan vindkraft och Försvarsmakt. Ett av dessa förslag (som utvecklas i avsnitt 5.3.5) kan få en stor påverkan av de övriga: ”Förtydliga Försvarsmaktens uppdrag i relation till Sveriges klimat- och energipolitiska mål och tillför resurser för att möta ett utökat uppdrag.”

Det knyter an till ett tidigare förslag från Energimyndigheten: ”Enligt Energimyndighetens uppfattning skulle det vara lämpligt att det i Försvarsmaktens instruktion anges att även verka för 100 % förnybar elproduktion” (yttrande 2018-08-14 angående samråd om havsplaner).

Vi föreslår att regeringen snarast ändrar i Försvarsmaktens instruktion så att myndigheten får i uppdrag att underlätta utbyggnaden av en decentraliserad och säker elproduktion som bidrar till klimatmålen.

7. Samexistens mellan vindkraft och rennäring

Under 2021 avgjordes 21 vindkraftsansökningar. Av totalt 584 verk beviljades 130 verk, medan 454 verk inte beviljades tillstånd. Minst 139 av verken stoppades på grund av intressekonflikten mellan vindkraft och rennäring. Sedan 2014 har 330 verk i 12 ansökningar inte fått tillstånd av samma skäl.

Därutöver har ett stort antal verk stoppats i tidigt skede av processen av denna intressekonflikt.

Ett av skälen till att [Klimaträttsutredningen](#) ändrade uppfattning och inte föreslog en "avvägningsregel" där man viktat klimatet mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön, var att en sådan avvägningsregel skulle kunna påverka renskötseln negativt: *"Dessutom bedömer utredningen att det kan vara olämpligt att låta klimatintresset väga tyngre än vissa andra intressen som t.ex. renskötseln där en sådan regel skulle kunna riskera renskötselns fortlevnad."*

Vi föreslår att regeringen kartlägger och finner olika möjligheter att uppnå en ökad samexistens mellan vindkraft och rennäring. Vindkraftsbranschen deltar gärna i detta arbete.

8. Handläggningstider landbaserad vindkraft (och annan elproduktion)

Under perioden 2014 till 2020 tog det mark- och miljödomstolarna i genomsnitt ett år att fatta beslut om överklagade vindkraftsansökningar, men för de beslut som fattades under 2021 tog det nästan två år. Det framgår av en ny [sammanställning av handläggningstider](#) för landbaserad vindkraft.

Det går snabbt, i normalfallet 2 år, att bygga vindkraft. Den tidsmässigt begränsande faktorn är tillståndprocesserna. I genomsnitt har det tagit drygt fyra år från samråd till slutligt beslut.

Om man i stället utgår från tidpunkten då ansökan lämnades in tog det 26 månader innan beslut i länsstyrelsens miljöprövningsdelegation (MPD), 12 månader innan Mark- och miljödomstolen (MMD) beslutade om det överklagade ärendet och ytterligare 14 månader innan Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) fattade sitt beslut.

EU-kommissionens handlingsplan [REPowerEU](#) vill bland annat "drastiskt påskynda tillståndprocesserna" för ny elproduktion.

EU:s reviderade förnybarhetsdirektiv, artikel 16, anger att tidpunkten från ansökan till beslut i första instans får vara i högst två år, inklusive samtliga relevanta förfaranden vid behöriga myndigheter. Men i den svenska [implementeringen av EU-direktivet](#) infördes det inte någon tidsfrist.

Vi föreslår att regeringen snarast ändrar i [Förordning \(2021:757\)](#), inför tidsfristen högst två år och låter tidsfristen omfatta all elproduktion och alla elnät.

9. Samlat grepp tillståndprocesser vindkraft till havs

För havsbaserade vindkraftsparker är handläggningstiderna mycket långa och de olika tillståndprocesserna är inte koordinerade.

Vi välkomnar regeringens alla initiativ för havsbaserad vindkraft, däribland [uppdraget](#) till havs- och vattenmyndigheten om exklusivitet för anläggande av vindkraftsparkar i allmänt vatten och i Sveriges ekonomiska zon; [uppdraget](#) till Forsvarsmakten om samexistens, dialog och samverkan; [uppdraget](#) till Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten om en kunskapssammanställning av förutsättningar och möjliga åtgärder för framtida samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård i områden med vindkraftsetablering; samt [uppdraget](#) till Energimyndigheten och andra myndigheter om nya områden för energiutvinning i havsplanerna som ska möjliggöra ytterligare 90 TWh havsbaserad vindkraft, utöver de 30 TWh som anges rymmas inom befintliga havsplanen.

Vi välkomnar också att regeringen [överför ansvaret](#) för undersökningstillstånd i ekonomisk zon till Sveriges geologiska undersökning, SGU, samt har tillsatt en [utredning](#) om regeringen som prövningsmyndighet i en modern och effektiv miljöprövning.

Men detta kommer inte att räcka. Om inte handläggningstiderna kortas och processerna koordineras kommer det att dröja alldeles för länge att få den havsbaserade vindkraften på plats.

Därför var det mycket positivt att regeringen den 21 juni 2022 [slog fast](#): ”Nytt mål om att tiden att få tillstånd för vindkraft långt ute till havs ska halveras mot idag, genom att bland annat se över tillämplig lagstiftning, effektivisera regeringens egen handläggning och med hjälp av regeringens nya havsplaner.” Denna inriktning bör dock inte begränsas till ”långt ute till havs” utan också inkludera projekt i Sveriges sjöterritorium.

Vi föreslår att regeringen tar ett samlat grepp för att korta och koordinera tillståndsprocesser för havsbaserad vindkraft, både i ekonomisk zon och i territorialvattnet, i syfte att uppnå regeringens nya mål om halvering av tiden för tillståndsprocesser.

10. Klimatrettsutredningens förslag

Planeringsstöd och incitament till kommuner kan resultera i fler tillstyrkanden, men problemet med att en allt större andel vindkraftverk avslås i tillståndsprocessen kvarstår.

Klimatrettsutredningen föreslog i [sitt delbetänkande](#): ”För att klimatperspektivet ska genomsyra miljöbalken bör det tydliggöras redan i dess portalparagraf 1 kap. 1 § att det är en förutsättning för en hållbar utveckling att människans påverkan på klimatet minimeras. Paragrafen bör även ange att miljöbalken ska tillämpas så att klimatförändringar minimeras.”

I [slutbetänkandet](#) motiveras detta: ”Enligt förarbetena omfattar miljöbalken redan klimat men den har tillämpats i mer än 20 år och hittills har varken klimatpåverkan eller bidrag till klimatomställningen beaktats i prövningarna i tillräcklig utsträckning. De förtydliganden som utredningen föreslår i delbetänkandet av att, och hur klimatperspektivet ska beaktas är nödvändiga eftersom praxis inte kommer att ändras om inte lagstiftningen ändras först.”

I delbetänkandet ansåg utredningen att det finns behov och utrymme ”för en förändring i miljöbalken som innebär att en verksamhet som trots sin klimatnytta inte skulle få tillstånd i dag, eller som skulle begränsas av villkor som kan komma att minska klimatnyttan, bör kunna få tillstånd grundat på att dess klimatnytta vägs in.” Utredningen önskade i sitt fortsatta arbete ”se över

möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön i miljöbalken genom en särskild avvägningsregel”.

Klimatråtsutredningens slutbetänkande lägger inte fram ett förslag om ”avvägningsregel”, som vi bedömer skulle ha fått en större styrande effekt, utan har i stället ett förslag om en ”klimatanpassad platsvalsregel” som utredningen inte bedömer får någon större betydelse: *”Förslaget om en klimatanpassad platsvalsregel rör endast det begränsade utrymme som finns när valet står mellan flera alternativa platser och den plats ska väljas där ändamålet kan uppnås med störst hänsyn till både miljö- och klimataspekter. Det mycket begränsade utrymmet gör att det kommer att handla om få fall där avvägningen kan komma att utfalla till förmån till klimatet.”*

Vi föreslår att regeringen lägger fram en proposition om ändringar i miljöbalken så snabbt som möjligt, i syfte att befintliga och kommande vindkraftsansökningarna ska avgöras utifrån principen om att *”miljöbalken ska tillämpas så att klimatförändringar minimeras”.*

11. Klimatnyttan bör beräknas korrekt

Som nätverket Vindkraftens klimatnytta påpekade i en [inlägga till Naturvårdsverket](#) i juni 2021:

”För att en effektiv klimatpolitik ska kunna bedrivas är det av största vikt att bedömningar av klimateffekter är så rättvisande som möjligt. Detta gäller inte minst ökad elproduktion, som inte bara är nödvändigt för att klara klimatomställningen i industrin och transporter. Det är också en av de mest kostnadseffektiva åtgärder som kan göras om man ser till den faktiska påverkan på utsläppen. En beräkningsmetod som underskattar elproduktionens klimatnytta riskerar att leda till minskad prioritet för styrmedel som främjar förnybar el, trots att vi snabbt behöver öka produktionen.”

”Naturvårdsverket ska, enligt regleringsbrevet för 2021, ”utveckla sitt arbete med att beräkna olika styrmedel och åtgärders effekter på växthusgasutsläppen”. Naturvårdsverket ska också samordna arbetet med en myndighetsgemensam nationell vägledning för bedömning av hur olika styrmedel och åtgärder påverkar utsläppen av växthusgaser. Vägledningen ska innehålla rekommendationer om vilka analysmetoder, kalkylprinciper och kalkylparametrar som bör tillämpas vid effektberäkningar enligt klimatlagen.”

Naturvårdsverket har i en rapport om solcellsanläggningar skrivit: *”Elenergin producerad av solcellsanläggningar antas tränga undan ’centralt’ producerad el och därmed bidra till minskade utsläpp genom att el genererad av solceller innebär mindre utsläpp än Sveriges elmix (47 g CO₂e / kWh, enligt Energimyndigheten).”*

Men att använda Sveriges elmix och faktorn 47 gCO₂e/kWh för beräkning av utsläppsminskningar till följd av ökad elproduktion innebär en grov underskattning av de faktiska klimateffekterna.

Denna beräkningsmetod kan få negativa konsekvenser vid beslut om en rad olika styrmedel, då den undervärderar klimatnyttan både av ny elproduktion och av reducerad elanvändning.

Nätverket Vindkraftens klimatnytta lämnade fem förslag till Naturvårdsverket:

1. Naturvårdsverket bör avtala med lämplig aktör (exempelvis en energikonsult eller NEPP) att årligen genomföra beräkningar med kraftmarknadsmodeller som ger en så rättvisande bild som möjligt av de kortsiktiga klimatkonsekvenserna av en ökad svensk elproduktion.

2. Naturvårdsverket bör, förslagsvis i samarbete med Energimyndigheten, slå fast vilka principer som bör gälla vid beräkning av effekter av svensk elexport på längre sikt (2030 respektive 2045), och regelbundet se över om siffran behöver uppdateras.

3. Naturvårdsverket bör beräkna klimatnyttan av elektrifiering i Sverige, gärna med utgångspunkt i de planer som industrin redan aviserat. Vi föreslår att Naturvårdsverket redovisar en samlad bedömning (ett ungefärligt genomsnitt) som kan användas som tumregel när klimatnyttan av elektrifiering ska beskrivas, exempelvis i samband med tillståndsansökningar för vindkraft.

4. Naturvårdsverket bör lägga fram förslag till hur utsläppsminskningar inom Sverige respektive i andra länder (genom elexport eller genom export av exempelvis järnsvamp som minskar utsläppen i andra länder) bör betraktas, med hänsyn tagen till Generationsmålet: "Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser."

5. Naturvårdsverket bör årligen, med utgångspunkt i ovan, presentera en generell genomsnittlig rekommendation, uttryckt i gram CO₂e/kWh, för värdering av klimatnyttan av tillkommande elproduktion.

Vi föreslår att Miljödepartementet konkretiserar uppdraget till Naturvårdsverket med inriktningen att myndigheten i sin kommande redovisning av klimateffekter bör beräkna den faktiska klimatnyttan med ökad elproduktion (och minskad elanvändning).